

РОБОТА З ФРАЗЕОЛОГІЇ

Програма з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів передбачає систематичне використання у процесі опрацювання мовної змістової лінії внутрішньо предметних зв'язків з лексикою, фразеологією, прислів'ями і крилатими висловами.

Здійснення практично на кожному уроці такого внутрішньо предметного зв'язку забезпечує можливість послідовно збагачувати мовлення учнів цими такими необхідними засобами. Крім того, бачимо, що на ЗНО з української мови обов'язково є завдання із фразеології.

На уроках часто практикую фразеологічні хвилинки, де пропоную учням невеликі завдання із фразеології, у тому числі і тестові завдання, які заздалегідь видруковані для усіх учнів класу

Завдання з фразеології

1. Установіть відповідність між фразеологічними синонімами:

| | |
|-------------------------|----------------------------|
| 1 бути макухою | А ані руш |
| 2 поминай як звали | Б через дорогу навприсядки |
| 3 десята вода на киселі | В ні в тин ні в ворота |
| 4 як пень | Г дати перцю |
| | Д шукай вітра в полі |

2. Установіть відповідність між фразеологічними синонімами:

| | |
|-------------------------|----------------------------|
| 1 лопатою загібай | А бути на коні і під конем |
| 2 хоч трава не росте | Б хоч вовком вий |
| 3 пройти огонь і воду | В хоч греблю гати |
| 4 хоч з моста та в воду | Г хоч вовк траву їж |
| | Д світ за очі |

3. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:

| | |
|------------------------------|------------------------|
| 1 ні риба ні м'ясо | А ні гроша за душею |
| 2 вавилонське стовпотворіння | Б ні з того ні з сього |
| 3 у кишені вітер свистить | В як з клоччя батіг |
| 4 діло табак | Г содом і гоморра |
| | Д кепська справа |

4. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:

| | |
|------------------------|------------------------|
| 1 з доброго дива | А як вареник у сметані |
| 2 давати духопелів | Б на гвалт бити |
| 3 як у Бога за дверима | В стригти по спині |
| 4 бити на сполох | Г ні сіло ні впало |
| | Д хоч у зашморг лізь |

5. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:

| | |
|-------------------------------------|-------------------------|
| 1 наче церковна миша | А битися як риба об лід |
| 2 недалеко ходити | Б хоч кров з носа |
| 3 перебиватися з копійки на копійку | В голий як бубон |
| 4 хоч з землі викопай | Г не за горами |
| | Д давати чубровки |

6. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:

| | |
|--------------------------|--------------------------|
| 1 танцювати під дудку | А як муха в окропі |
| 2 розкривати карту | Б тільки душа в тілі |
| 3 гарбузами годувати | В виводити на чисту воду |
| 4 ніколи й угору глянути | Г дати відкоша |

Д під чоботом бути

7. Установити відповідність між фразеологічними синонімами
- | | |
|----------------------|--------------------|
| 1 плестися у хвості | А важлива птиця |
| 2 допекти до печінок | Б дати ногам волю |
| 3 велика цяця | В пасти задніх |
| 4 дати тягу | Г зачепити за живе |
- Д у сажень зросту
8. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|------------------------|--------------------------|
| 1 змішати з болотом | А у підметки не годиться |
| 2 вогнем дихати | Б хоч з лиця воду пий |
| 3 і в слід не вступить | В вергати громи |
| 4 хоч куди | Г дати драла |
- Д робити публіку
9. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|--------------------|------------------|
| 1 заводити мову | А живіт присох |
| 2 на весь голос | Б впадати в річ |
| 3 во дні они | В як на пуп |
| 4 за печінки тягне | Г за царя Гороха |
- Д як Пилип з конопель
10. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|------------------------|----------------------------|
| 1 сьома вода на киселі | А де козам роги правлять |
| 2 ні за цапову душу | Б їсти очима |
| 3 скільки ока | В ні за понюх тютюну |
| 4 не зводити очей | Г коваль бабі рідний швець |
- Д не своїм голосом
11. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|-----------------------|---------------------|
| 1 як по маслу | А пустити з торбами |
| 2 стелитися під ноги | Б брати за горло |
| 3 припирати до стіни | В не по кишені |
| 4 дерти останню шкіру | Г як по нотах |
- Д гнутися в дугу
12. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|---------------------|-----------------------|
| 1 без царя в голові | А мов у воду опущений |
| 2 вижимати соки | Б піти з торбами |
| 3 сам не свій | В луску шкребти |
| 4 піти в старці | Г викинути з голови |
- Д капустяний качан на в'язах
13. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|--------------------|-------------------|
| 1 накласти головою | А повісити голову |
| 2 облизня спіймати | Б заткнути пельку |
| 3 похнюпити носа | В сісти в калошу |
| 4 заціпити язика | Г кістки зложити |
- Д вирвати з серця
14. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:
- | | |
|-------------------------|--------------------------|
| 1 викинути коника | А почув мурашки за собою |
| 2 серце похололо | Б викинути фокус |
| 3 як свої п'ять пальців | В знати на зубок |
| 4 канути в Лету | Г на очі потрапляти |
- Д піти у вічність

15. Установити відповідність між фразеологічними синонімами:

- | | |
|-------------------------|---------------------------|
| 1 ходити навшпиньки | А хоч до рани прикладай |
| 2 як собаці муху з'їсти | Б лити крокодилачі сльози |
| 3 надягати овечу шкуру | В ходити по струні |
| 4 хоч у вухо дбай | Г як раз плюнути |
| | Д милити шию |

16. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|------------------------------|------------------------------|
| 1 Білими нитками шитий | А повне безладдя |
| 2 буря у склянці води | Б хто-небудь легковажний |
| 3 вавилонське стовпотворіння | В погано виконаний |
| 4 вітер у голові грає | Г суперечки з неважких уваги |
| 5 брати в лещата | |

17. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|-----------------------------|--|
| 1 вилами по воді писано | А прискіпуватись до чогось |
| 2 варити воду | Б кінцева межа, крайність |
| 3 Геркулесові стовпи | В сумнівне щодо здійснення |
| 4 вертиться на язиці | Г даремні думки, поклики без відповіді |
| 5 голос волаючого в пустелі | |

18. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|-----------------------|--|
| 1 вести першу скрипку | А суворо покарати |
| 2 закидати вудочку | Б бути головним у справі |
| 3 дати березової каші | В обережно, натяками з'ясовувати |
| 4 езопівська мова | Г висловлення думок з недомовками, замасковано |
| 5 здавати позиції | |

19. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|----------------------------------|--|
| 1 замовляти зуби | А зазнати невдачі |
| 2 лишитися при піковому інтересі | Б страждання від неможливості щось здійснити |
| 3 танталові муки | В переводити розмову на інше |
| 4 лудити очі | Г приховувати правду |
| 5 звити гніздо | |

20. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|---------------------|--|
| 1 на живу нитку | А основа, найсуттєвіша частина чогось |
| 2 наріжний камінь | Б з'єднане нашвидку, приблизно, аби не розпалося |
| 3 не нюхати пороху | В зазнати невдачі, мовчки зносити образу |
| 4 орати цілину | Г прокладати нові шляхи |
| 5 облизати макогона | |

21. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|-------------------------|---|
| 1 очей у Сірка позичати | А повертатися назад, звертатися до іншого |
| 2 переступати рубікон | Б звеличувати що-небудь, кого-небудь |
| 3 повертати голоблі | В втратити почуття гідності |
| 4 пасти задніх | Г рішучий крок, рішення, яке впливає |
| 5 піднімати на щит | |

22. Установити значення фразеологізмів:

- | | |
|---------------------|---|
| 1 по щучому велінню | А мірило, до якого насильно підганяють, пристосовують |
| 2 прокрустове ложе | Б незгасне прагнення до високої мети |

- 3 Прометеїв вогонь В без докладання зусиль
 4 попускати віжки Г послабити утиски
 5 помішати карти
23. Установити значення фразеологізмів:
 1 схрестити списи А безсилля зробити що-небудь
 2 тонке вухо Б несміливий, сором'язливий
 3 хоч гопки скачи В хтось має добрий слух
 4 як засватаний Г сперечатися, захищаючи певні погляди
 5 не нюхати пороху
24. Установити значення фразеологізмів:
 1 показати зуби А багатий край, де панує повний достаток
 2 земля обітована Б виявити свою зловисту вдачу
 3 звити гніздо В влаштувати особисте життя
 4 муки Тантала; танталові муки Г страждання, спричинені неможливістю здійснення
 5 здавати позиції великих прагнень
25. Установити значення фразеологізмів:
 1 клюнути на приманку А швидко йти геть
 2 з одного тіста Б піддатися на обман
 3 змотувати вудки В легко, без ускладнень
 4 як рукою зняло Г однаковий з ким-небудь
 Д дуже швидко, раптово минуло
26. Установити значення фразеологізмів:
 1 розправляти крила А новий, щойно і добротно пошитий
 2 як з голочки Б без перепочинку, весь час
 3 як солоного зайця ганяти В дуже мало
 4 у поті чола Г повною мірою виявляти свої сили
 5 як кіт наплакав
27. Фразеологічний зворот, ужитий у реченні « наш Микита закрутився мов муха в окропі », виконує роль
 А підмета Б означення В обставини Г присудка
28. Фразеологічний зворот, ужитий у реченні « За ними ввійшов Василь – ні живий ні мертвий », виконує роль
 А підмета Б означення В обставини Г присудка
29. Фразеологічний зворот, ужитий у реченні « Усе об однім говорили: як ні думано ні гадано вони побачилися » , виконує синтаксичну роль
 А підмета Б означення В обставини Г присудка
30. Фразеологічний зворот, ужитий в реченні « Я – альфа і омега усього сущого », виконує синтаксичну роль
 А присудка Б підмета В додатка Г означення
31. Фразеологічний зворот, ужитий в реченні « Іван Франко знав напам'ять увесь « Кобзар » - від а до я », виконує синтаксичну роль
 А присудка Б обставини Г означення Д підмета
32. Правильним тлумаченням фразеологізму « годувати жданиками » є
 А розбиратися в суті якоїсь справи
 Б зазнати невдачі
 В обіцяти кому-небудь щось зробити, але не виконати обіцяного
 Г не зважати на сумні обставини, не журитися
33. Установіть значення фразеологізмів:
 1 до перших півнів А на світанку

- 2 після других півнів Б дуже пізно, до півночі
3 після третіх півнів В ввечері
Г опівночі

34. Фразеологічний зворот ужито в реченні:

- А Я дівчину стрів з України, овіяну запахом трав.
Б Наді мною високе небо, вільний простір такий голубий.
В Я не знаю . хто лє ці помиї на мене.
Г Дим, що стелився, провіщав відлигу.

35. Фразеологічний зворот вжито в реченні:

- А Дзвінки, гарчання рейок, брязкіт заліза й гамір людей не давали Ісен-Джанові ввійти в роль.
Б За ставом слалися рівні луки, світлів збоку великий садок.
В Пишіть листи і надсилайте вчасно.
Г Людство може і має зробити все, щоб зберегти природу.

36. До фразеологізму «на заячий скік» антонімом є фразеологізм у рядку

- А як у kota сліз
Б як піску морського
В як білка в колесі
Г як стрель стрельнув

37. До фразеологізму «недалеко ходити» антонімом є фразеологізм :

- А хоч кров з носа В через дорогу навприсядки
Б затягати паски Г близька сторона

38. До фразеологізму « дїрка від бублика» антонімом є фразеологізм:

- А куди ноги несуть Б як з гуски вода
В аж по шию Г пропаще діло

39. Установіть відповідність між фразеологічними зворотами і джерелами їх походження їх

- 1 жива народна мова А каїнова печать, у поті чола, свій хрест
2 професійно-виробнича Б розбити глека. Вусом не моргнути, дати гарбуза, крутитися на яз
Сфера язиці
3 з античної літератури в на вагу золота, білими нитками шито, коронний номер
4 з Біблії Г золоте руно, прокрустове ложе, яблуко розбрату
5 крилаті вислови

40. Установіть відповідність між автором і крилатим висловом

- 1 Ліна Костенко А У собі самому шукай справжніх благ.
2 Теренцій Б Права без обов'язків – то сваволя.
3 Леся Українка В Кожен фініш – то по суті старт
4 Овідій Г крапля камінь точить.

5 Г. Сковорода

41. Усі словосполучення є фразеологізмами у рядку

- А хотіти їсти, швидко втекти, говорити навмисне, уважно дивитися, дотепний чоловік
Б покїрна людина, балакуча жінка, вродлива дівчина

- В пропустити повз вуха, писана красуня, кипіти від злості, хапати дрижаки
Г надокучити товаришеві, дорога річ, повісити носа, кипить вода
Д гнути залізо, піймати облизня, дбайливо доглядати, зазнати поразки
42. Фразеологізм виступає обставиною в реченні рядка
- А Алюр був у три хрести .
Б Лебединою піснею літа айстри в київських парках цвітуть.
В Рілля біліє в бабинім тім літі, немов по всім широкім світі полотна білі простеля.
Г Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм.
43. У якому реченні фразеологізм є додатком?
- А Оленка опинилася між двох вогнів.
Б Сергій наговорив сім мішків гречаної вовни.
В Петро подався світ за очі.
Г Миколка на уроці гав ловив та витрішки продавав.
44. У яких реченнях фразеологізми є присудками?
- А Слухайте уважно вчителя і на вус намотайте все почуте.
Б Щось наш Микола вибився з колії.
В Кожний тільки й знає – що своє, сам себе за альфу і омегу цілої епохи видає.
Г Це по тобі вузда плаче давно.
45. Фразеологічний зворот, ужитий в реченні « Поки песиміст нудить світом, оптиміст у сей час працює в поті чола» виконує роль
- А підмета Б присудка В додатка Г обставини
46. Фразеологічний зворот, ужитий в реченні «Життя одноманітно потягнеться далі у вічних турботах про кавалок хліба насущного», виконує роль
- А підмета Б додатка В обставини